

COMMISSIE VOOR AANVULLENDE PENSIOENEN

ADVIES

nr. 21

de dato

11 september 2007

Gelet dat de commissie voor aanvullende pensioenen, samengesteld krachtens art. 53 van de Wet van 28 april 2003 betreffende de aanvullende pensioenen en het belastingstelsel van die pensioenen en van sommige aanvullende voordelen inzake sociale zekerheid (hierna de WAP), B.S. 15 mei 2003, waarna de leden benoemd zijn door de Koning bij Koninklijk Besluit van 17 december 2003, B.S. 29 december 2003 als opdracht heeft advies te verstrekken, nemen

de vertegenwoordigers van de werknemers, de werkgevers, de pensioeninstellingen en de gepensioneerden, aangevuld door de deskundigen, volgend unaniem advies aan:

Maatschappelijk verantwoord investeren

Bij schrijven van 14 juni 2006 heeft de Minister van Pensioenen de Commissie voor Aanvullende Pensioenen om advies gevraagd inzake de mogelijkheden om maatschappelijk verantwoord investeren te stimuleren in het kader van de tweede pijler.

De Commissie voor Aanvullende Pensioenen heeft de studie van deze materie toevertrouwd aan een werkgroep. De conclusies waartoe deze werkgroep is gekomen werden gebundeld in een verslag, dat als bijlage bij dit advies is gevoegd.

De Commissie voor aanvullende pensioenen heeft op zijn zitting van 11 september 2007 dit verslag zonder wijzigingen bekrachtigd.

**Advies van de werkgroep
over maatschappelijk verantwoord investeren in het kader van de tweede pijler
Juni 2007**

I. KORTE SAMENVATTING

De CAP werd door de Minister van Pensioenen officieel aangezocht om een advies uit te brengen over de mogelijkheden om maatschappelijk verantwoord investeren (MVI) te stimuleren in het kader van de tweede pijler. De werkgroep CAP-SRI staat positief tegenover het aanmoedigen van MVI in het kader van de tweede pijler evenals tegenover de ontwikkeling van instrumenten om MVI te bevorderen en de communicatie op dit vlak te verbeteren, maar wenst hierbij de volgende opmerkingen te plaatsen :

- Duurzaam investeren in het kader van de tweede pijler betekent in de eerste plaats dat ervoor gezorgd wordt dat de fondsen op een zodanige manier worden beheerd dat de opeisbaar geworden pensioenen effectief kunnen worden uitbetaald.
- De huidige wetgeving over MVI in het kader van de tweede pijler (art. 42 van de WAP) volstaat ; **er is geen bijkomende wetgeving nodig.**
- Maatschappelijk verantwoord investeren in het kader van de tweede pijler **moet een vrijwillig engagement** van de instellingen **zijn**, dat de wettelijke verplichtingen overstijgt.
- **Er moeten geen fiscale maatregelen** worden genomen om maatschappelijk verantwoord investeren in het kader van de tweede pijler aan te moedigen.
- Indien de regering een initiatief zou nemen om MVI te stimuleren, vraagt de werkgroep uitdrukkelijk dat de CAP hiervan in kennis zou worden gesteld, zodat ze een grondiger advies kan uitbrengen over dit onderwerp.

Enkele suggesties van de werkgroep om MVI in het kader van de tweede pijler aan te moedigen (positief engagement van de sector maar altijd **op vrijwillige basis**) :

- De sector van de instellingen voor aanvullend pensioen wil op basis van de jaarverslagen van de instellingen **nagaan** in welke mate zij in hun beleggingsstrategie rekening houden met sociale, ethische en leefmilieuaspecten (**toepassing van art. 42 van de WAP**).
- De sector van de instellingen voor aanvullend pensioen is van plan **een collectieve brief te sturen aan alle bedrijven die deel uitmaken van zijn beleggings-universum**, om hen bijkomende inlichtingen te vragen over hoe zij omgaan met hun maatschappelijke verantwoordelijkheid (management, risicobeheer,...), en dit niet alleen met betrekking tot het verleden, maar ook met betrekking tot de toekomst.
- De sector van de instellingen voor aanvullend pensioen is ook bereid te streven naar **meer transparantie en communicatie** omtrent de ethische criteria die de instellingen zelf hanteren bij hun beleggingen, en dit niet alleen ten opzichte van de aangeslotenen, maar ook van de sociale comités, de toezichtscomités, de ondernemingsraden, externe doelgroepen, via hun website, via hun representatieve organisaties,... en wil in samenwerking met de verschillende betrokken actoren en met de regering infodagen inrichten over het thema.
- De instellingen voor aanvullend pensioen die op het vlak van MVI in het kader van de tweede pijler het creatiefst of het meest innoverend zijn of die op dit vlak het beste communiceren, zouden beloond moeten worden met een **SRI AWARD**, die door de regering gefinancierd zou worden.

COMMISSIE VOOR AANVULLENDE PENSIOENEN
Werkgroep SRI

- En tot slot is de sector van de instellingen voor aanvullend pensioen ook van plan om vanuit juridisch en praktisch standpunt een **analyse** te maken van de **haalbaarheid van een regeling die een actiever stemgedrag in de hand kan werken**.

II. INLEIDING EN DOELSTELLING VAN DE WERKGROEP

- **Art. 42 WAP**

Artikel 42 van de WAP (wet betreffende de aanvullende pensioenen) bepaalt dat de pensioeninstellingen elk jaar een **verslag** moeten opstellen over het beheer van de pensioentoezegging. Dit verslag moet **inlichtingen** bevatten over de mate waarin de instelling **in haar beleggingsstrategie** rekening houdt met **sociale, ethische en leefmilieu-aspecten**.

- **Verzoek van de Minister om een advies uit te brengen over MVI in het kader van de tweede pijler (brief van 14/07/06)**

De twee studies die de Minister aan de Commissie heeft bezorgd, tonen aan dat het maatschappelijk verantwoord investeren in België toeneemt, maar nog steeds een klein marktaandeel inneemt. De Minister vermeldt hierbij dat de institutionele beleggers van mening zijn dat **de belangrijkste rem op de ontwikkeling van MVI het gebrek aan informatie over het beschikbare aanbod is**.

Volgens de rapporten is dit soort investeringen echter **aanzienlijk toegenomen in andere landen** van de Europese Unie.

De Minister vraagt de CAP **een advies uit te brengen over de mogelijkheden om maatschappelijk verantwoord investeren te stimuleren in het kader van de tweede pijler**. Dit advies moet uitgaan van een streven naar transparantie en uniformiteit inzake criteria en gedragscodes bij maatschappelijk verantwoord investeren en moet de overheid in staat stellen te controleren in welke mate aan die criteria wordt voldaan.

III. CONTEXT – TYPES VAN MVI - VERSCHILLENDE TECHNIKEN :

Maatschappelijk verantwoord investeren kan op vier manieren gebeuren :

✓ Uitsluiting

Deze methode houdt in dat bepaalde sectoren of subsectoren worden uitgesloten om sociale, morele, politieke, ideologische of religieuze redenen. De meest voor de hand liggende voorbeelden zijn wapenhandel en -productie, kansspelen, alcohol, tabak ...

Ook het niet naleven van de mensenrechten of van de fundamentele normen van de IAO kan een criterium zijn om een bedrijf uit te sluiten.

Andere uitsluitingscriteria zijn het gebruik van pesticiden die door de WGO als extreem schadelijk worden beschouwd, het uitvoeren van dierenproeven, ...

Deze uitsluiting kan verschillende vormen aannemen :

- categorische uitsluiting (*geen investeringen in bedrijven die in sector XY actief zijn*)
- uitsluiting op basis van een percentage (*geen investeringen in bedrijven met een omzet van meer dan z % in sector XY*)
- selectieve uitsluiting (*uitsluiting van bedrijven die betrokken zijn bij de productie van of handel in antipersoonsmijnen maar geen uitsluiting van bedrijven die betrokken zijn bij de productie van of de handel in andere wapens*)

✓ 'Best-in-class'-benadering

Bij de "best-in-class"-benadering wordt binnen elke sector bekeken welke bedrijven het best scoren op een aantal criteria. Om hieruit de bedrijven te selecteren die het best presteren op het terrein van het duurzaam ondernemen, worden vervolgens een aantal financiële criteria toegepast.

De meest gebruikelijke criteria zijn de ecologische duurzaamheid van het productieproces, de arbeidsverhoudingen, de sociale dialoog binnen de onderneming, *corporate governance*, de relatie met de cliënten, ...

✓ Aandeelhoudersengagement

Deze methode houdt in dat de belegger actief deelneemt aan de bedrijfsvoering van de ondernemingen waarin hij belegt, dat hij met die ondernemingen een gesprek aangaat om te eisen dat ze grotere inspanningen leveren om hun maatschappelijke verantwoordelijkheid op te nemen, maar ook dat hij op de algemene vergaderingen stemt over de voorstellen die ter tafel komen. Op die manier kan hij een rechtstreekse invloed uitoefenen op het milieubeleid, de productieketen, de reputatie van de onderneming,...

✓ Alternatieve investeringen

Alternatieve investeringen zijn investeringen in sectoren die minder voor de hand liggen voor financiële beleggingen, zoals bijvoorbeeld de sector van de sociale economie of de non-profitsector.

IV. CONCLUSIES VAN DE WERKGROEP

1. MVI aanmoedigen maar niet afdwingen

De werkgroep CAP-SRI staat positief tegenover het aanmoedigen van maatschappelijk verantwoord investeren in het kader van de tweede pijler evenals tegenover de ontwikkeling van instrumenten om MVI te bevorderen en de communicatie op dit vlak te verbeteren.

De werkgroep vindt echter dat de huidige wetgeving over MVI in het kader van de tweede pijler (art. 42 van de WAP) volstaat en dat er **geen bijkomende wetgeving nodig is**.

Om MVI aan te moedigen, moet de regering zich beperken tot **algemene principes** en **geen reglementering opleggen aan de sector van de tweede pijler**. Maatschappelijk verantwoord investeren in het kader van de tweede pijler moet een vrijwillig engagement van de instellingen zijn, dat de wettelijke verplichtingen overstijgt. Er is in het bedrijfsleven een duidelijke tendens naar MVI, maar dit engagement moet voor de instellingen een vrije keuze blijven. Alleen dan kan het de pensioensector ten goede komen. Te zware beperkingen kunnen het tegengestelde effect hebben omdat ze een goed financieel beheer van de pensioenreserves in de weg kunnen staan.

Duurzaam investeren in het kader van de tweede pijler betekent in de eerste plaats dat ervoor gezorgd wordt dat de fondsen op een zodanige manier worden beheerd dat de opeisbaar geworden pensioenen effectief kunnen worden uitbetaald.

Een opgelegde reglementering kan problemen opleveren :

- ✓ Uitsluiting :
Met welke factoren moet rekening worden gehouden? Sommige uitsluitingscriteria kunnen politiek gevoelig liggen (b.v.: kernenergie, wapenproductie) en afhankelijk zijn van de zittende meerderheid. De werkgroep is geen voorstander van een “zwarte” lijst van bedrijven. Indien de regering absoluut wil dat er een lijst komt van bedrijven of landen waarin de tweede pijler niet mag investeren (b.v. : niet-conventionele wapens, 'hard gambling',...), moet die beslissing (en de verantwoordelijkheid) niet bij de fondsbeheerders liggen maar bij de regering. De regering moet overigens vermijden dat de gehanteerde criteria te vaak worden gewijzigd. Iedere individuele instelling voor aanvullend pensioen zou die lijst uiteraard kunnen aanvullen volgens haar eigen criteria.
- ✓ 'Best-in-class'-benadering :
Bij deze methode wordt uiteraard subjectief tewerk gegaan. « De tweede in een olympische finale heeft ontegenzeggelijk ook heel wat kwaliteiten. »
Het is van groot belang dat de criteria worden vastgesteld zodra het « bestek » voor het beheer van het fonds wordt opgesteld.
De portefeuilles die volgens de « best-in-class »-methode worden samengesteld, zijn vaak sterk geconcentreerd (op bepaalde sectoren en/of bedrijven) en bestaan uit effecten die slechts 10-15% van de beurskapitalisatie vertegenwoordigen. Vanuit financieel oogpunt maar ook vanuit het oogpunt van het risicobeheer, de solvabiliteit en de prudentiële regelgeving, zou het niet verstandig zijn alle

COMMISSIE VOOR AANVULLENDE PENSIOENEN

Werkgroep SRI

pensioenreserves van de tweede pijler te beleggen in effecten die slechts 10-15% van de markt vertegenwoordigen. Dit universum is overigens niet altijd stabiel ; bij elke portefeuillewijziging leidt dit tot aanzienlijke kosten.

Het kan ook gevaarlijk zijn om bij wet te bepalen dat er geïnvesteerd moet worden in bepaalde, in een lijst opgenomen bedrijven. Dit kan problemen opleveren wanneer de beurskoers van een van die bedrijven alleen maar daalt of wanneer een van die bedrijven failliet gaat.

✓ Alternatieve investeringen :

Deze sectoren zijn doorgaans niet gericht op rendement. Voor de sector van de aanvullende pensioenen lijkt dit dus niet de meest geschikte keuze aangezien dit type van investeren een invloed zou hebben op het niveau van de prestaties of op de kostprijs van de pensioenregeling.

Indien de regering beslist basisvoorwaarden op te leggen voor de MVI-criteria, moet zij voldoende manoeuvreerruimte laten voor de vermogensbeheerder en de lat niet te hoog maar ook niet te laag leggen. De instellingen voor aanvullend pensioen en de beleggers moeten kunnen blijven kiezen welk type MVI zij wensen (commerciële beslissing om voor een bepaald MVI-criterium te kiezen).

Indien de regering een initiatief zou nemen om MVI te stimuleren, vraagt de werkgroep uitdrukkelijk dat de CAP hiervan in kennis zou worden gesteld, zodat ze een grondiger advies kan uitbrengen over dit onderwerp.

Indien er in dit kader een beslissings- of toezichtsorgaan wordt opgericht, zouden hierin academische deskundigen moeten worden opgenomen.

Indien de regering besluit bijkomende wetgeving op te stellen, moet zij er ook op toezien dat deze wetgeving wordt uitgevoerd en dat er binnen de sector een 'level playing field' is.

2. Fiscaliteit

Het gebruik van fiscale stimulansen om MVI aan te moedigen ligt moeilijk ; de nadelen wegen misschien niet op tegen de voordelen. Zullen de vermogensbeheerders bijvoorbeeld verplicht zijn hun investeringen terug te trekken wanneer een bedrijf niet langer voldoet aan de MVI-criteria en verliezen zij hun eventueel fiscaal voordeel indien zij deze verplichting niet nakomen? Zo ja, wordt die sanctie met terugwerkende kracht toegepast wanneer wordt vastgesteld dat het betrokken bedrijf al jaren niet meer voldoet aan de MVI-criteria?

De werkgroep is dus van mening dat er geen fiscale maatregelen moeten worden genomen om maatschappelijk verantwoord investeren in het kader van de tweede pijler aan te moedigen.

3. Concrete voorstellen van de werkgroep om maatschappelijk verantwoord investeren in het kader van de tweede pijler aan te moedigen

Onderzoek naar de toepassing van art. 42 van de WAP

De sector van de instellingen voor aanvullend pensioen biedt aan te onderzoeken en te analyseren hoe artikel 42 van de WAP wordt toegepast, d.w.z. hoe de instellingen voor aanvullend pensioen in hun beleggingsstrategie rekening houden met sociale, ethische en milieuaspecten (moet verplicht vermeld worden in hun jaarverslag).

Initiatief van de sector van de tweede pijler om de bedrijven ertoe aan te zetten beter te communiceren over hoe zij omgaan met hun maatschappelijke verantwoordelijkheid

De instellingen voor aanvullend pensioen hebben het niet altijd makkelijk om informatie te verkrijgen van de ondernemingen waarin ze investeren over de mate waarin hun bedrijfsvoering “maatschappelijk verantwoord” is. De inlichtingen die hen hierover verstrekt worden zijn vaak onvolledig, niet gestandaardiseerd, moeilijk te controleren, slaan op het verleden en niet op de toekomst, enz.

De sector van de instellingen voor aanvullend pensioen is van plan **een collectieve brief te sturen aan alle bedrijven die deel uitmaken van zijn beleggingsuniversum**, waarin hen gevraagd zal worden op gestandaardiseerde wijze bijkomende inlichtingen te verstrekken over hoe zij omgaan met hun maatschappelijke verantwoordelijkheid (management, risicobeheer,...), en dit niet alleen met betrekking tot het verleden, maar ook met betrekking tot de toekomst.

Meer transparantie en betere communicatie

De werkgroep is van mening dat veel actoren al een eigen strategie hebben op dit vlak (eigen definitie van wat ethisch is, positieve lijst, negatieve lijst,...) maar dat ze onvoldoende communiceren. Om dit te verhelpen formuleert de werkgroep de volgende suggesties :

- De toezichtscomités en de sociale comités moeten meer zeggenschap krijgen op het vlak van de bedrijfsvoering en over de wijze waarop hun instelling voor aanvullend pensioen MVI-criteria moet toepassen bij hun beleggingen.
- Er moet van de instellingen voor aanvullend pensioenen geëist worden dat ze meer communiceren over de ethische criteria die ze hanteren bij hun beleggingen, en dit niet alleen ten opzichte van de aangeslotenen, maar ook van de sociale comités, het toezichtscomité, de ondernemingsraad, externe doelgroepen, via hun website, via hun representatieve organisaties,...
- Er moeten infodagen worden ingericht over het thema, in samenwerking met de verschillende betrokken actoren en de regering (studiedag, infosessies,...).

Uitreiking van SRI AWARDS

Dit voorstel, dat weinig kost, bestaat erin dat de instellingen voor aanvullend pensioen die op het vlak van MVI in het kader van de tweede pijler het creatiefst of het meest innoverend blijken te zijn of die op dit vlak het beste communiceren, beloond worden met een SRI AWARD, die door de regering gefinancierd wordt. Deze AWARDS zouden de aandacht vestigen op het thema en zouden op die manier tot een positief engagement leiden van de sector van de tweede pijler.

Gemeenschappelijke stemregeling voor de tweede pijler

De sector van de instellingen voor aanvullend pensioen is van plan om vanuit juridisch en praktisch standpunt een **analyse** te maken van de **haalbaarheid van een gemeenschappelijke regeling die een actiever stemgedrag in de hand kan werken**.

4. Hangende vragen

Op een aantal vragen kan geen duidelijk antwoord worden gegeven :

- Wie moet de beslissing nemen om al dan niet maatschappelijk verantwoord te investeren en wie draagt het risico ? De werkgever, de aangeslotenen, de instelling voor aanvullend pensioen of de sociale comités ? Wie beslist?
- Valt dit thema onder de prudentiële wetgeving (gastland) of onder de sociale wetgeving (land van herkomst) ? Indien er een sociale wetgeving wordt opgelegd, zal die van toepassing zijn op alle instellingen voor aanvullend pensioen (zowel Belgische als buitenlandse instellingen), maar enkel voor de pensioen-toezeggingen die aan Belgische werknemers zijn gedaan. Dit zal belangrijke gevolgen hebben, waaronder de afzondering van de activa.

COMMISSIE VOOR AANVULLENDE PENSIOENEN
Werkgroep SRI

V. DEELNEMERS AAN DE WERKGROEP

Deskundige :

- Philip Neyt, Voorzitter van de werkgroep, Belgacom

Pensioeninstellingen :

- Jos Leys, Dexia
- Sammy Bogaert, Assuralia
- William Van Impe, Fortis
- Philippe Demol, AXA
- Fabian de Bilderling, BVPI-ABIP

Werkgevers :

- Geert Vancronenburg, VBO-FEB

Werknemers :

- Valérie Van Hemelen, ACLVB-CGSLB
- Christophe Quintard, ABVV-FGTB
- Chris Van Zeghbroeck, ACV-CSC